



Norsk Folkehjelp
Fagbevegelsens solidaritetsorganisasjon



Forbundet for
arbeidsfolk

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND



Sør-Afrika
Norsk Arbeidsmandsforbund
Statusrapport 2021

TAKK FOR SOLIDARITETSSAMARBEIDET!

Vi ønsker å rette en stor takk til Norsk Arbeidsmandsforbund for det gode samarbeidet. Forbundets støtte bidrar til at Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Sør-Afrika kan gjøre en livsviktig innsats for å minske forskjellene. De slåss for rettferdighet, åpenhet og et mer demokratisk samfunn.

Sør-Afrika var allerede før koronapandemien et land på verdenstoppen i ulikhet, og landet har de største inntektsforskjellene i verden. Nå, over 25 år etter at apartheidregimet måtte gi fra seg makta, øker stadig gapet mellom fattige og rike. Med et så dårlig utgangspunkt, rammer koronapandemien ekstra hardt for dem som har minst fra før.

Den nye virusvarianten omikron som ble funnet i områder i Sør-Afrika med lav vaksinasjonsgrad, har ført til drastiske tiltak i mange land. Sør-Afrika har gjen-

nom pandemien blitt et bilde på skjevheten når det gjelder vaksinetilgang. Det afrikanske kontinentet har lavest vaksinedekning globalt, og bare én av ti har fått første dose.

Gjennom avtalen (2019–2022) bidrar forbundet til vårt Norad-støttede utviklingsarbeid i Sør-Afrika. I samarbeidet er det særlig fokus på rettighetene til dem som er berørt av gruvedindustrien og på slumbeboerne som har organisert seg og kjemper for bedre levekår og trygge boliger.

Å ha en samarbeidspartner som Norsk Arbeidsmandsforbund betyr mye for oss. Vi deler det samme verdigrunnlaget, noe som er viktig for å kunne nå de målene vi setter oss og for å motivere oss til å gjøre et godt arbeid. Sammen står vi så mye sterkere. Forbundet, avdelingene og medlemmene har i tillegg bidratt

med økonomisk støtte til andre deler av vårt arbeid i perioden. Vi takker Norsk Arbeidsmandsforbund for solidariteten, og ser fram til videre samarbeid.



Henriette Killi Westhrin

Generalsekretær, Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, sanitet og redningstjeneste, humanitær mine- og eksplosivrydding og flyktning- og integreringsarbeid. Norsk Folkehjelp har rundt 13 000 medlemmer i Norge, og 2300 ansatte i 31 land.

NORSK FOLKEHJELP I SØR-AFRIKA

I 1992 var Norsk Folkehjelp en av de aller første utenlandske organisasjonene som etablerte seg med eget kontor i Sør-Afrika, etter invitasjon fra ANC. Siden den gang har vi støttet organisasjoner som fremmer demokratisering og krever tilgang til og kontroll over land og naturressurser.

Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner jobber med grupper i lokalsamfunn, og bidrar til å endre jordbrukspolitikken slik



Rik på mangfold

Norsk Arbeidsmandsforbund er tilknyttet nettverket *Rik på mangfold – en fagbevegelse for alle*. Nettverket drives av Norsk Folkehjelp og er til for LO-forbundene. Forbundet har ved å bli med i nettverket forpliktet seg til å jobbe systematisk for et arbeidsmiljø fritt for diskriminering, med tillitsvalgte som gode rollemodeller. Norsk Arbeidsmandsforbund skal også jobbe aktivt med å være et trygt og inkluderende forbund for alle, et forbund som verdsetter og bruker all kompetansen som fins i et mangfoldig arbeidsliv.

at den tjener småbønders interesser. De retter søkelyset mot kvinners rett til jord, og viser utvinningsindustriens negative virkninger for bøndene. I Sør-Afrika er det sterke tradisjoner for organisering, og flere av partnerne våre samarbeider tett med fagbevegelsen.

President Cyril Ramaphosa var tidlig ute med kraftfulle tiltak mot spredning av koronaen, og fikk skryt for håndteringen. Men økonomien kollapset, bedriftene stengte og arbeidsløsheten ble rekordhøy (35 %). En femdel av landets befolkning på 57 millioner lever i ekstrem fattigdom.

Så kom det nye, store smitteutbrudd, og ulikheten øker mer enn noen gang. Mange har mistet håpet om å få se det Sør-Afrika som Nelson Mandela lovet dem, og sommeren 2021 var sterkt

preget av opptøyer og uro. Derfor var det knyttet stor spenning til lokalvalgene i november. Resultat ble at regjeringspartiet ANC for første gang fikk mindre enn 50 prosent oppslutning og dermed tapte mye av folkets tillit.

Som alltid er det de mest sårbare som rammes hardest. Økonomisk og politisk makt er i hendene på en liten elite og folk med politiske verv og posisjoner i regjeringsapparatet. Dette kjemper våre sørafrikanske partnere for å endre.

Utgitt av: Norsk Folkehjelp

Trykk: LO Media

Layout og tilrettelegging: Kirsti Knudsen og Anne Vines

Foto: Mpumelelo Buthelezi

KAMPEN FOR Å PUSTE

En kvelende lukt fra forurensende utslipp av røyk, kjemikalier og støv ligger over nabolaget Phola i Mpumalanga-provinsen i Sør-Afrika. Innbyggerne her er hardt rammet av forurensingen fra gruvedrift og kullkraftverk, og de internasjonale gruveselskapene gjør lite for å bedre leveforholdene deres.

83 prosent av Sør-Afrikas kullproduksjon foregår i provinsen Mpumalanga, noe som har ført til flere tiår med forurensing og en dødelig luftkvalitet.

– Folk lider og dør sakte som følge av luftforurensingen i området, sier Millicent Shungube. Hun er prosjektkoordinator for Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Mining Affected Communities United in Action (Macua) som Norsk Arbeidsmandsforbund støtter gjennom samarbeidsavtalen. Hun tar oss med rundt i de uformelle bosettingene i Phola.

Nabolaget er omgitt av 15 gruver, men innbyggerne her drar ikke nytte av dem i form av arbeidsplasser. Folk lever i stor fattigdom og arbeidsledighet til tross for fagre løfter fra gruveselskapene om syssetting og lokal utvikling.

– Vi er opptatt av å lære opp kvinner og øke deres bevissthet om farene ved gruvedrift i lokalsamfunnet og hvilke rettigheter de har. Når gruveselskapene etablerer seg her, rådfører de seg med mennene og høvdingene, mens kvinnene er skjøvet ut på sidelinja og blir ikke hørt, sier Millicent.

FORURENSER VANNET

Nesten halvparten av den mest fruktbare jorda i Sør-Afrika ligger i Mpumalanga,



36 år gamle Millicent Shungube er prosjektkoordinator for Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Macua.

Daglige sprengninger i gruvene forårsaker store materielle og helsemessige skader for innbyggerne i Phola i provinsen Mpumalanga.



og kvinnene er avhengig av å dyrke jorda og selge avlingene på markedene.

– Kvinnenes liv er sterkt berørt av gruveaktivitetene, forteller Millicent. – Gruveselskapene utnytter oss. De gjør oss syke ved å forurense vannet vårt. De har lagt beslag på mye av jorda som vi trenger til å dyrke mat, og den jorda som er igjen er forurenset. Både luft, mat og vann er forurenset av svoveldioksid, tungmetaller som kvikksølv og fine partikler som ødelegger lungene våre.

Vi møter 56 år gamle Khanyisa Nombewu mens hun arbeider på en liten salatåker. Hun forsørger familien – inkludert de to voksne barna sine – ved å selge grønnsaker på markedet.

– Alt har blitt så dyrt, forteller hun. – Mitt håp er at gruveselskapene snart begynner å ansette folk i lokalsamfunnet, slik at barna mine som er arbeidsløse kan få seg jobb der.

Giftige gasser og tungmetaller kan ofte gi nevrologiske skader, noe det er mye av i Phola. Fjorten år gamle Zinhle Amanda Yika går i 9. klasse. Hun ønsker å hjelpe mennesker som er skadet av forurensingen.

– Jeg vil studere for å bli nevrolog slik at jeg kan forske på bedre behandlingsmetoder for dem som er rammet av nevrologiske skader, sier hun.

PLUKKER SØPPEL

59 år gamle Anna Ntuli er helt alene i verden. Hun har mistet alle sine familiedlemmer. Fordi hun er arbeids- og bostedsløs, må hun samle søppel for å overleve. Hun plukker resirkulerbare bokser og flasker som hun selger videre.

– Jeg ønsker at myndighetene grep inn slik at jeg kunne flytte inn i en subsidiert bolig, sier hun.

Ved fotballbanen sitter 27 år gamle Teboho Willington Bulanga. Han begynte å røyke heroin da han var 17 år, og droppet ut av skolen.

– Når vi er omringet av gruver, rammes vi av klimakrise og luftforurensing. Arbeidsløsheten rammer særlig de unge i området, sier han. – Gruveselskapene er ikke villig til å gi oss en jobb. Mitt høyeste ønske er å få behandling for avhengigheten slik at jeg kan få en ny start i livet.

Millicent Shungube er bekymret for at myndighetene gjør lite for å bedre levekårene for innbyggerne i Mpumalanga.

– Vi må presse våre politikere til å satse på bærekraftig energi, og kunnskap om klima og klimaendringene må inn som pensum i skolene, sier hun. – Ungdommen gjennomskuer hykleriet når vår regjering lover å ta klimaendringene på alvor mens de stadig skyver på datoer for frister, avslutter Millicent.

SPRENGNINGER ØDELEGGER FOLKS HJEM

Hver dag blir lokalsamfunnet i Mpumalanga plaget av drønnene fra sprengninger i kullgruven som eies av det australske selskapet South32. Sprengningene ødelegger hus og innbo, og fører også til mentalt stress blant innbyggerne. Familien Mtembu er blant dem som har fått store skader på boligen sin.



Selv om gruveselskapene er lovpålagt å varsle lokalsamfunnet før de sprenger, gjør de aldri det. Innbyggerne må anspent gå og vente på det neste drønnet.

Familien Mtembu består av mor Esther Agnes (43) og barna Mxolisi, Minhle, Zinhle Yika og Mbali. Huset deres har store skader etter sprengningene.

– De får jorda til å riste, og støvet som driver gjennom husene gir oss store helseplager, sier Esther Agnes.

– Vi har sprekker i veggene, og taket lekker. Det elektriske anlegget er også ødelagt og farlig å bruke, men gruveselskapet er ikke villig til å reparere eller betale erstatning for skadene, forteller hun.

ANSVARSRASKRIVELSE

På grunn av det grønne skiftet har verdien til kullindustrien stupt i verdi, og South32 har derfor nå solgt sin gruvedrift i Sør-Afrika billig til et sørafrikansk selskap.

South32 skal ifølge salgavtalen fremdeles kunne ta ut profitt fram til 2024. Men dette internasjonale gruveselskapet – med sine enorme ressurser og lange erfaring – overlater likevel ansvaret for å rydde opp og rehabilitere gruvesamfunnene til kjøperne, som ikke har de ressursene som trengs og som også vil være vanskeligere å holde ansvarlig for ødeleggelsene og helseskadene.



Styreform: **Republikk**

Hovedstad: **Ingen konstitusjonelt fastsatt hovedstad. Pretoria (president/regjering), Cape Town (parlamentet)**

Flateinnhold: **1 219 090 km² (Norge: 323 802 km²)**

Folketall: **57 millioner**

Etnisitet: **Svarte afrikanere (80,9 %), fargede (8,8 %), hvite (7,8 %), asiater (2,5 %)**

Religion: **Kristne (86 %), tradisjonelle afrikanske religioner (5,4 %), andre kristne (8,6 %)**

Språk: **11 offisielle språk, de tre største er zulu, xhosa og africaans**

BNP pr. innbygger: **11 500 USD (Norge 63 600 USD)**

Aldersstruktur: **Under 24 år: 45 % (Norge: 30 %)**

Forventet levealder: **65 år (Norge: 82 år)**



GI DITT BIDRAG

Du oppfordres til å bidra økonomisk til arbeidet i Sør-Afrika. Det kan gjøres enten ved å opprette din egen innsamling på Facebook eller Spleis, til vippsnummer 10145, eller direkte gjennom bank til kontonummer 9001 08 76000.

FÅ INFORMASJON

For spørsmål og informasjon, kontakt: NAF v/Brede Edvardsen, tlf.: 400 11 107, e-post: brede.edvardsen@arbmand.no eller Norsk Folkehjelp v/Are Stranden, tlf.: 911 33 226, e-post: arest@npaid.org

FØLG OSS

facebook.com/folkehjelp
twitter.com/norskfolkehjelp
www.folkehjelp.no
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO
Tlf.: 22 03 77 00